

اسلام داریم لازم است اما کافی نیست. چرا که قضا از حالت فردی به حالت فرآیندی تبدیل شده است. لازم است به این توجه کنیم که در مقایسه نظام قضایی حال و صدر اسلام یکی از تفاوت‌ها این است که در آنجا حکم استنباط می‌شد در اینجا حکم تصویب می‌شود.»

شوراهای حل اختلاف غیرمردمی

دکتر محمد روشن درباره قانون دادگاه‌های عمومی و انقلاب یادآور شد: «ما با این قانون باعث شدیم که برونداد نظام قضایی مطلوب نباشد. یکی از مسائل مهم واگذاری امر مردم به مردم است. در این راستا شوراهای حل اختلاف شکل گرفت. اما آیا توانستیم واگذاری امر مردم به مردم را انجام دهیم؟ خیر. یکی اینکه الان به سمتی گام بر می‌داریم تا ببینیم چگونه حقوق کارکنان شوراهای حل اختلاف را بپردازیم یا آن‌ها را بیمه کنیم. یعنی نه تنها از عائله رسیدگی‌کنندگان رسمی و وابسته به حاکمیت کم نکردیم بلکه در درازمدت آن بیشتر کردیم. دیگر آن که ما در دل قوه قضاییه سازمانی داریم به نام سازمان بازرسی. الان در مجلس طرحی وجود دارد مربوط به سوت‌زنی است. سوت‌زنی به این معناست که مردم در این حوزه صاحب صلاحیت هستند و باید به سوت‌زنی آن‌ها رسیدگی شود و از طرفی مزد و اجر آن‌ها محفوظ است. رسانه‌ها یکی از مراکز مناسبی است که می‌تواند کار سوت‌زنی را انجام داده و قوه قضاییه را کمک کند.»

دادگاه اختصاصی نیازمند رسیدگی تخصصی

روشن درباره تفاوت دادگاه‌های اختصاصی و تخصصی و عدم توجه به دادگاه‌های تخصصی در نظام قضایی ایران گفت: «الان دادگاه‌های اختصاصی تشکیل شده اما رسیدگی تخصصی انجام نمی‌شود. چرا این اتفاق نمی‌افتد؟ چون مثلاً قاضی که در دادگاه خانواده گذاشته‌ای دانش‌آموخته حقوق خانواده نیست. یکی از ملزومات حکمرانی قضایی درست، استفاده از قضات متخصص است. برای مثال اگر پرونده رسانه در دادگاه رسانه مورد رسیدگی قرار می‌گیرد چقدر از متخصصان این حوزه استفاده می‌شود؟»

مضاف است. یک قطره نجاست در آن بیافتد همه‌اش نابود است. لذا این صحبت که فساد در دستگاه قضا یک درصد است شاید در مرحله اول قابل قبول باشد اما برای دستگاه قضا یک درصد هم مهم است چرا که باید عنصر اعتماد در آن باشد.»

ادبیات صدر اسلام لازم اما ناکافی

حکمت‌نیا با ذکر فرآیندی بودن مساله قضاوت گفت: «مسأله قضا مسأله فرآیندی است از دادخواست تا اجرا و اگر این فرآیند خوب سامان نیابد نتیجه مطلوب تحقق نمی‌یابد. فرآیند مبتنی بر نقش‌ها، قواعد حاکم بر رفتارها و نظارت بر آن‌هاست. لذا آنچه از ادبیات صدر

۹۹ یکی از ارکان دستگاه قضایی مردمی هستند که نسبت به این دستگاه احساس عدالت می‌کنند. ضابطه عدالت دشمن پسندی است نه دوست پسندی! یعنی کسی که ما را قبول ندارد و به مرجع رسیدگی ما آمد باید احساس آزامش کند. چرا در نظام امت و امامت، امت به سمت امام می‌آید؟ چون با قلب خود به آن اعتماد دارد. **۶۶**

حرف خوب داریم اما نظریه نه

دکتر حکمت‌نیا در بخش دوم سخنان خود تأکید کرد: «وقتی در حوزه قضا گفتگو می‌کنیم باید به دنبال یک نظریه باشیم. نظریه به معنای مجموعه گزاره‌های نظام‌مندی که بر اساس آن بتوان ساختار سامان داد. این نظریه باید گزاره‌های پایه داشته باشد و باید سراغ آن را بگیریم. ما مهم‌ترین مشکلی که در این زمینه‌ها داریم این است که نظریه نداریم. هرچند حرف‌های خوبی وجود دارد. قاضی دارای سه شأن است. اولاً تفسیر که یک کار علمی است و در ثانی تشخیص این مقام که یک کار هنرمندانه است و سپس کار تطبیق وی که کاری مهارتی است. دستگاه قضایی ما فاقد نظریه است.»

دستگاه قضایی دریای آب مضاف است

وی در ادامه گفت: «یکی از ارکان دستگاه قضایی مردمی هستند که نسبت به این دستگاه احساس عدالت می‌کنند. ضابطه عدالت دشمن پسندی است نه دوست پسندی! یعنی کسی که ما را قبول ندارد و به مرجع رسیدگی ما آمد باید احساس آزامش کند. چرا در نظام امت و امامت، امت به سمت امام می‌آید؟ چون با قلب خود به آن اعتماد دارد. دستگاه قضایی دریای آب